

36

ΩΡΕΣ

ΓΙΑ ΤΗ

ΣΠΑΡΤΗ

ΙΣΤΟΡΙΑ

Α' ΓΥΜΝΑΣΙΟΥ

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥΣ

36 ΩΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΠΑΡΤΗ

ΤΟ ΝΤΟΚΙΜΑΝΤΕΡ

Το ντοκιμαντέρ **36 ώρες για τη Σπάρτη** ακολουθεί τέσσερις Ευρωπαίους που αγωνίζονται στο Σπάρταθλον, έναν διεθνή αγώνα υπερμαραθωνίου δρόμου στα ίχνη του αρχαίου δρομέα Φειδιππίδη. Η ταινία παρουσιάζει την επίπονη προετοιμασία των πρωταγωνιστών και τη δοκιμασία των ορίων αντοχής τους -τόσο για το σώμα όσο και για το μυαλό τους- κατά τα 245 χιλιόμετρα που θα χρειαστεί να καλύψουν μέσα σε 36 ώρες, από την Αθήνα ως τη Σπάρτη.

ΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑ

Το ντοκιμαντέρ διανέμεται σε Γυμνάσια σε όλη τη χώρα και συνοδεύεται από εκπαιδευτικό πρόγραμμα με σχέδια μαθημάτων που συνδυάζουν την κινούμενη εικόνα με πηγές, έχοντας ως στόχο να ενθαρρύνει παιδιά και νέους να ανακαλύψουν τη σημασία του αθλητισμού στην αρχαιότητα αλλά και στη ζωή μας σήμερα.

ΘΕΜΑΤΙΚΟΙ ΚΥΚΛΟΙ

ΙΣΤΟΡΙΑ: Η σημασία του αθλητισμού στην αρχαία και τη σύγχρονη Ελλάδα

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ: Ανταλλαγή απόψεων, επιχειρηματολογία, έκφραση

ΑΡΧΑΙΑ ΕΛΛΗΝΙΚΑ: Μελέτη πηγών και ερμηνεία κειμένων

ΦΥΣΙΚΗ ΑΓΩΓΗ: Δημιουργία κινήτρων που θα ενθαρρύνουν τους μαθητές να ανακαλύψουν την αξία του αθλητισμού σήμερα

ΔΟΜΗ

Σε όλους τους θεματικούς κύκλους, προτείνεται ο εκπαιδευτικός να ξεκινήσει με την ΕΝΟΤΗΤΑ 1: την προβολή του ντοκιμαντέρ (26΄) και μια ανοιχτή συζήτηση με τους μαθητές για τη θέση του αθλητισμού στη ζωή μας (15΄), ακολουθώντας το σχετικό σχέδιο μαθήματος.

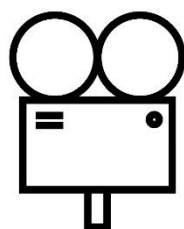
Στη συνέχεια, ο εκπαιδευτικός μπορεί να αυτενεργήσει και να επιλέξει όποια ενότητα τον ενδιαφέρει, χωρίς να ακολουθήσει απαραίτητα τη σειρά με την οποία αυτές δίνονται. Κάθε προτεινόμενη ενότητα διαρκεί μία διδακτική ώρα (45΄).

ΕΞΟΠΛΙΣΜΟΣ

Για την Ενότητα 1, απαιτείται τηλεόραση (ή προβολέας) με συνδεδεμένο DVD ή internet, για την προβολή της ταινίας στην τάξη.

Για τις υπόλοιπες ενότητες, πρέπει να εκτυπωθεί και να διανεμηθεί το ΦΥΛΛΑΔΙΟ ΜΑΘΗΤΗ (ένα σε κάθε μαθητή).

ΣΥΜΒΟΛΑ

VIDEO

ΚΕΙΜΕΝΟ

INTERNET

ΙΣΤΟΡΙΑ Α΄ Γυμνασίου

ΘΕΜΑΤΙΚΕΣ ΕΝΟΤΗΤΕΣ

ΑΡΙΘΜΟΣ ΕΝΟΤΗΤΩΝ	4
ΔΙΑΡΚΕΙΑ	1 διδακτική ώρα για κάθε ενότητα
ΕΝΟΤΗΤΑ 1	Προβολή ταινίας - Εισαγωγή - Συζήτηση
ΕΝΟΤΗΤΑ 2	Στεφάνια, τιμές, δόξα και... λάδι
ΕΝΟΤΗΤΑ 3	Ο χαρακτήρας των αθλητικών αγώνων στην αρχαιότητα
ΕΝΟΤΗΤΑ 4	Σημεία στο χάρτη, στιγμές στην ιστορία

ΜΕΘΟΔΟΣ και ΣΥΜΒΟΥΛΕΣ

Προτείνεται ο εκπαιδευτικός να ξεκινήσει με την ΕΝΟΤΗΤΑ 1 (προβολή του ντοκιμαντέρ και ανοιχτή συζήτηση για τη θέση του αθλητισμού στη ζωή μας).

Οι υπόλοιπες ενότητες μπορούν να υλοποιηθούν με όποια σειρά επιθυμεί ο εκπαιδευτικός. Μπορούν να μετασχηματιστούν, να παραληφθούν ή να εμπλουτιστούν με άλλες, ανάλογα με τις ανάγκες της ομάδας των μαθητών και τη διαθέσιμη υλικοτεχνική υποδομή.

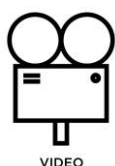
Για τη διευκόλυνση του εκπαιδευτικού, σε κάθε ενότητα δίνονται επικουρικά κάποιες πληροφορίες και παραπομπές, στις οποίες περιλαμβάνεται επιπλέον υλικό για το προτεινόμενο μάθημα.

Μέρος των δραστηριοτήτων συνδέεται άμεσα με το υλικό που περιλαμβάνεται στο βιβλίο της Ιστορίας.

ΕΝΟΤΗΤΑ 1

Εισαγωγή στο «36 ώρες για τη Σπάρτη» Προβολή ταινίας & Συζήτηση

Προτείνεται η/ο φιλόλογος να προβάλει το ντοκιμαντέρ διάρκειας 26 λεπτών κάνοντας έναν ολιγόλεπτο πρόλογο για το τι είναι το Σπάρταθλον, με βάση τις πιο πάνω εισαγωγικές πληροφορίες, εμπλουτισμένες κατά βούληση. Αφού ολοκληρωθεί η προβολή του ντοκιμαντέρ, προτείνεται να αξιοποιηθεί το υπόλοιπο της διδακτικής ώρας (10 λεπτά περίπου) για δημιουργική συζήτηση με αφορμή το ντοκιμαντέρ.

ΠΡΟΒΟΛΗ ΤΗΣ ΤΑΙΝΙΑΣ (26')

ΓΙΑ ΤΟΝ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ:

Στην ταινία παρουσιάζεται η διαδρομή και η υπεράνθρωπη προσπάθεια αθλητών στο αγώνισμα του Σπάρταθλου. Τέσσερις διαφορετικές ιστορίες, τέσσερις διαφορετικοί άνθρωποι. Όλοι τους βρήκαν στο τρέξιμο και στο αγώνισμα του Σπάρταθλου ένα σημείο αναφοράς, μια διέξοδο, έναν τρόπο να μην καταβληθούν από τις δυσκολίες της ζωής και να συνεχίσουν να αγωνίζονται.

Το Σπάρταθλον είναι ένας ιστορικός υπερμαραθώνιος που λαμβάνει χώρα κάθε χρόνο στην Ελλάδα, στο τέλος Σεπτεμβρίου. Είναι ένας από τους πλέον δύσκολους αγώνες υπεραποστάσεων παγκοσμίως και, παράλληλα, πολύ μεγάλου ενδιαφέροντος λόγω του ιστορικού του υπόβαθρου.

Το Σπάρταθλον αναβιώνει τα βήματα του Φειδιππίδη, ενός αρχαίου Αθηναίου δρομέα μεγάλων αποστάσεων, ο οποίος το 490 π.Χ., πριν από τη μάχη του Μαραθώνα, εστάλη στη Σπάρτη να ζητήσει βοήθεια στον πόλεμο που διεξήγαν οι Έλληνες με τους Πέρσες.

Πηγή: <http://www.spartathlon.gr/el>

ΠΡΟΛΟΓΟΣ / ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΛΗΡΟΦΟΡΙΕΣ:

Στο 6^ο βιβλίο της *Ιστορίας* του Ηροδότου, ο ιστορικός αναφέρει ότι η πρώτη ενέργεια των Αθηναίων στρατηγών πριν τη μάχη του Μαραθώνα, και ενώ ακόμα βρίσκονταν στην Αθήνα, ήταν να στείλουν έναν επαγγελματία δρομέα μεγάλων αποστάσεων, έναν «ημεροδρόμο», τον Φιλιππίδη ή Φειδιππίδη, στη Σπάρτη, να ενημερώσει για τον περσικό κίνδυνο και να ζητήσει βοήθεια. Ο δρομέας διένυσε την απόσταση μέσα σε λιγότερο από δύο ημέρες και μετά την αρνητική απάντηση των Σπαρτιατών επέστρεψε στην Αθήνα για να πολεμήσει στο Μαραθώνα. Το επεισόδιο αυτό πρέπει να είναι, σε γενικές γραμμές, αληθινό και γιατί το αναφέρει ο Ηρόδοτος, αλλά και γιατί ο πρωταγωνιστής του ήταν ημεροδρόμος, δηλαδή επαγγελματίας δρομέας μεγάλων αποστάσεων.¹

¹ <http://followodyseus.culture.gr/Portals/54/Material/Telika/Dimokratia/Marathonas.pdf> (τελευταία επίσκεψη: 15/7/2017), *Η μάχη του Μαραθώνα: Ιστορία και θρύλος*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα, 2010.

Ζωή Σπανάκου (επιμ.), *Ηροδότου Ιστορίες* (μτφρ. από τα Αρχαία Ελληνικά), Α' Γυμνασίου, ΟΕΔΒ, Αθήνα, 2008: 54-55.

Η ιστορία αυτή ενέπνευσε στις αρχές της δεκαετίας του 1980 έναν Βρετανό σμήναρχο της Βασιλικής Αεροπορίας της Αγγλίας (RAF) και ελληνολάτρη, τον John Foden. Ο Foden, δρομέας μεγάλων αποστάσεων ο ίδιος, αποφάσισε να διανύσει μαζί με τέσσερις συναδέλφους του την απόσταση που περιγράφει ο Ηρόδοτος, για να διαπιστώσει αν μπορεί ένας σύγχρονος άνθρωπος να καταφέρει μέσα σε λιγότερο από δύο ημέρες να φτάσει στη Σπάρτη εκκινώντας από την Αθήνα. Μετά τη διάνυση της απόστασης μέσα σε 36 ώρες, ο Foden οραματίστηκε την καθιέρωση ενός διεθνούς υπερμαραθωνίου. Έτσι, το Σεπτέμβριο του 1983, διοργανώθηκε το πρώτο Διεθνές Σπάρταθλον. Από τότε μέχρι σήμερα, κάθε χρόνο, αθλητές από όλες τις χώρες του κόσμου έρχονται στην Αθήνα για να συμμετάσχουν στο Σπάρταθλον, που διοργανώνεται σε ανάμνηση της πορείας του Φειδιππίδη².

ΠΡΟΤΑΣΕΙΣ ΓΙΑ ΣΥΖΗΤΗΣΗ:

Προτείνονται τα εξής ερωτήματα-θέματα προς συζήτηση:

1. Το Σπάρταθλον είναι ένας υπερμαραθώνιος και περιγράφεται ως η πιο δύσκολη διαδρομή στον κόσμο. Οι συμμετέχοντες προέρχονται από όλον τον κόσμο. Βασικό κίνητρο για τη συμμετοχή τους είναι η ίδια η εμπειρία διάνυσης μιας τέτοιας διαδρομής μέσα σε 36 ώρες και όχι η υλική ανταμοιβή. Η επιβράβευση εκείνων που κατορθώνουν να τερματίσουν έγκαιρα είναι τα απερίγραπτα συναισθήματά τους και ένα κλαδί ελιάς και λίγο νερό από τα χέρια μιας Σπαρτιάτισσας.

Με αφορμή αυτή τη διαπίστωση, μπορεί να ξεκινήσει μια συζήτηση με τους μαθητές και τις μαθήτριες για το τι διαφοροποιεί τη συγκεκριμένη διοργάνωση από άλλες μεγάλες αθλητικές διοργανώσεις, όπως είναι, για παράδειγμα, οι Ολυμπιακοί Αγώνες.

2. Ας προσπαθήσουμε να κάνουμε μια μερική σύγκριση ανάμεσα στις σημαντικές αθλητικές διοργανώσεις της αρχαιότητας, όπως ήταν τα Ολύμπια, και τους σύγχρονους Ολυμπιακούς Αγώνες. Συχνά αναφέρεται ότι στην αρχαιότητα όσοι αγωνίζονταν σε πανελλήνιους αγώνες το έκαναν για την τιμητική διάκριση και μόνον. Όσο κι αν η διάκριση, η δόξα και οι τιμές που απονέμονταν στους νικητές αποτελούσαν ένα ιδιαίτερα σημαντικό κομμάτι της επιβράβευσης, οι ιστορικοί που μελετούν αυτή την περίοδο τονίζουν ότι οι νικητές των αγώνων έχαιραν και αρκετών υλικών προνομίων, π.χ. κέρδιζαν την ισόβια σίτισή τους από την πόλη, τους δινόταν εφάπαξ ένα αρκετά μεγάλο ποσό, κ.ά. Κάποιοι ολυμπιονίκες, μάλιστα, συμμετείχαν και σε άλλους τοπικούς αγώνες, στους οποίους τα έπαθλα ήταν χρηματικά. Επίσης, δεν ισχύει η διαδεδομένη αντίληψη ότι στην αρχαιότητα σημασία δεν είχε η νίκη αλλά κυρίως η συμμετοχή σε έναν αγώνα. Αντιθέτως, όσοι έχαναν ένιωθαν μεγάλη ντροπή και αντιμετώπιζονταν από τους συμπατριώτες τους με μεγάλη σκληρότητα. Τέλος, πρέπει να τονίσουμε ότι στην αρχαιότητα οι αθλητικοί αγώνες απευθύνονταν μόνο στους ελεύθερους άνδρες κατοίκους ελληνικών πόλεων-κρατών.

Με βάση αυτά τα δεδομένα, μπορείτε να σκεφτείτε κάποια θετικά στοιχεία των σύγχρονων Ολυμπιακών Αγώνων σε σχέση με τους αγώνες στην αρχαιότητα; Κατά την άποψή σας, ποιο είναι το πιο αρνητικό στοιχείο των σύγχρονων αθλητικών διοργανώσεων και του σύγχρονου αθλητισμού εν γένει;

---

² <http://www.spartathlon.gr/index.php/el/the-spartathlon-race-el/historical-information-el>

3. Η άθληση κατά την αρχαιότητα ήταν στενά συνδεδεμένη με την καλλιέργεια της ψυχής, προκειμένου να δημιουργηθεί ένας ολοκληρωμένος άνθρωπος. Πολλοί φιλόσοφοι, διανοητές και συγγραφείς της αρχαιότητας, όπως ο Πλάτωνας, ο Αριστοτέλης, ο Ισοκράτης, ο Ξενοφώντας, κ.ά., τονίζουν τη σημασία της γυμναστικής για τη διάπλαση και τον εξευγενισμό του πνευματικού κόσμου του ανθρώπου και, κατ' επέκταση, τη διαμόρφωση σωστών και ηθικών πολιτών.

Θεωρείτε ότι αυτή η αντίληψη για τον αθλητισμό ισχύει και σήμερα; Πώς νομίζετε ότι επηρεάζει η άθληση τον ψυχισμό των ανθρώπων γενικά – και ειδικά μέσα από τις προσωπικές ιστορίες που αφηγείται το ντοκιμαντέρ 36 ώρες για τη Σπάρτη; Έχετε κάποια σχετική προσωπική εμπειρία την οποία θα θέλατε να μοιραστείτε με τους συμμαθητές και τις συμμαθήτριές σας;

ΕΝΟΤΗΤΑ 2

ΣΤΕΦΑΝΙΑ, ΤΙΜΕΣ, ΔΟΞΑ ΚΑΙ... ΛΑΔΙ: ΕΠΑΘΛΑ ΚΑΙ ΔΙΑΚΡΙΣΕΙΣ ΣΤΟΥΣ ΑΘΛΗΤΙΚΟΥΣ ΑΓΩΝΕΣ ΤΗΣ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑΣ

ΚΕΙΜΕΝΟ

INTERNET

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η συγκεκριμένη ενότητα πραγματεύεται πτυχές της βράβευσης των νικητών των γυμναστικών αγώνων στην αρχαιότητα. Ταυτόχρονα, παρουσιάζονται περιπτώσεις παραβάσεων και παραβατών, σε μια προσπάθεια να αντιληφθούν οι μαθητές και οι μαθήτριες τόσο τους κανόνες όσο και τις εξαιρέσεις που χαρακτήριζαν τις αθλητικές διοργανώσεις.

ΣΤΟΧΟΙ

Μέσα από το προτεινόμενο σενάριο οι μαθητές και οι μαθήτριες επιδιώκεται:

- να γνωρίσουν τον τρόπο με τον οποίο επιβραβεύονταν οι αθλητές που συμμετείχαν στους πανελλήνιους και τοπικούς γυμναστικούς αγώνες. Να αναζητήσουν και να μάθουν τα διάφορα είδη επάθλων, τους συμβολισμούς τους και την αξία τους. Τέλος, να μάθουν για περιπτώσεις παραβιάσεων των κανόνων των αγώνων, καθώς και τις τιμωρίες που επιβάλλονταν.
- να εξετάσουν διαχρονικά τους γυμναστικούς αγώνες κάνοντας απλές -και όχι αξιολογικές- συγκρίσεις των παραπάνω πτυχών των αγώνων κατά το παρελθόν και στη σύγχρονη εποχή.
- να αντιληφθούν τα διαφορετικά συστήματα αξιών διαφορετικών πολιτισμών (ενός προβιομηχανικού και ενός σύγχρονου), μέσα από το παράδειγμα του αθλητισμού.
- να έρθουν σε επαφή, έστω και αποσπασματικά, με κειμενικά και υλικά τεκμήρια του παρελθόντος και να αντλήσουν πρωτογενείς πληροφορίες σχετικά με τα συγκεκριμένα θέματα.

ΜΕΘΟΔΟΣ

Το συγκεκριμένο «φυλλάδιο μαθητή» μπορεί είτε να δοθεί σε κάθε μαθήτρια και μαθητή ατομικά, είτε να συμπληρωθεί ομαδικά. Στην τελευταία περίπτωση, μια ομάδα μπορεί να ασχοληθεί με τις ενότητες Α και Β και μια άλλη με την ενότητα Γ.

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΛΗ

Το προτεινόμενο σενάριο μπορεί να συνδεθεί τόσο με το μάθημα της Αρχαίας Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου, όσο και με το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας από μετάφραση της Β΄ Γυμνασίου.

Συγκεκριμένα:

- στο μάθημα της Αρχαίας Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου, θα μπορούσε να συνδυαστεί με τις εξής θεματικές: *Οι Πανελλήνιοι Δεσμοί, Η Τέχνη* (στο κομμάτι όπου γίνεται λόγος για την κεραμική, παρά το γεγονός ότι δεν αναφέρονται οι παναθηναϊκοί αμφορείς).
- στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Β΄ Γυμνασίου, θα μπορούσε να συνδυαστεί με τη θεματική VII, *Αθλητισμός και Αθλήματα*, από όπου προέρχεται και το πρώτο απόσπασμα της ενότητας. Με αυτόν τον τρόπο, η θεματική θα μπορούσε να λειτουργήσει ως αφορμή για μια δημιουργική επιστροφή στην ύλη αρχαίας ιστορίας της προηγούμενης χρονιάς.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΛΥΣΕΙΣ

Α1. Πανελλήνιοι Αγώνες

Ισθμία: Στεφάνι πεύκου.

Πύθια: Στεφάνι δάφνης. Για κάποια περίοδο, στον νικητή δίνονταν μήλα.

Ολύμπια: Στεφάνι αγριελιάς-Κότινος.

Νέμεα: Στεφάνι από σέλινο.

Παναθήναια: Παναθηναϊκός Αμφορέας.

A2.

Αντιστοίχιση σκίτσων-αγώνων

B. Συμβολισμοί και Έπαθλα

1. Τα στεφάνια από βλαστούς και κλαδιά, με τα οποία βραβεύονταν οι αθλητές στους τέσσερις πανελλήνιους αγώνες, είχαν σχέση με παλαιότερες λατρευτικές εκδηλώσεις προς τους θεούς και κυρίως με τις τελετές βλάστησης και γονιμότητας/αναγέννησης της φύσης. Συγκεκριμένα, το κλαδί αγριελιάς που δινόταν στα Ολύμπια αντλεί την προέλευσή του είτε από έναν δελφικό χρησμό, είτε από τον Ιδαίο Ηρακλή, που οργάνωσε τους πρώτους αγώνες δρόμου και στεφάνωσε το νικητή με αγριελιά. Στα Πύθια το στεφάνι ήταν από δάφνη γιατί αυτό ήταν το ιερό δέντρο του Απόλλωνα, στα Ισθμία το στεφάνι ήταν από πεύκο γιατί συνδεόταν με το μύθο του Μελικέρτη και, τέλος, στα Νέμεα το στεφάνι ήταν από αγριοσέλινο γιατί αυτό συνδεόταν με τη λατρεία του Οφέλη.³

2α.

<http://followodyseus.culture.gr/Portals/54/Material/Telika/Amilla/AgonMikrosOdigos.pdf>

σελ. 54-56.

2β. Παναθηναϊκοί αμφορείς.

2γ. Εικόνες παναθηναϊκών αμφορέων και πληροφορίες για τη διακόσμησή τους μπορούν να βρουν τα παιδιά στους πιο κάτω συνδέσμους:

³ <http://followodyseus.culture.gr/Portals/54/Material/Telika/Amilla/AgonMikrosOdigos.pdf> σελ. 53.

- Ιστότοπος του Εθνικού Αρχαιολογικού Μουσείου:
<http://www.namuseum.gr/collections/vases/classical/classic08-gr.html>
- Φωτογραφίες ιστοτόπου «36 ώρες για τη Σπάρτη»: <http://www.36sparta.gr>
- Ιστότοπος περιοδικού Αρχαιολογία και Τέχνες:
- <http://www.archaiologia.gr/blog/issue/%CF%80%CE%B1%CE%BD%CE%B1%CE%B8%CE%B7%CE%BD%CE%B1%CF%8A%CE%BA%CE%BF%CE%AF-%CE%B1%CE%BC%CF%86%CE%BF%CF%81%CE%B5%CE%AF%CF%82/>

2δ. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα στηρίζεται αφενός μεν στις πληροφορίες που έχουν ήδη τα παιδιά και αφετέρου στην έκφραση της προσωπικής τους γνώμης. Εάν υπάρχει χρόνος, θα ήταν ενδιαφέρον να διαβαστούν κάποια κείμενα μέσα στην τάξη ώστε να γίνει διάλογος με ανταλλαγή επιχειρημάτων.

Γ. Παραβάτες και Πρόστιμα

α. Η απάντηση σε αυτό το ερώτημα στηρίζεται αφενός μεν στις πληροφορίες που έχουν ήδη τα παιδιά και σε άλλες που μπορούν να συλλέξουν, και αφετέρου στην έκφραση της προσωπικής τους γνώμης. Στο πλαίσιο της καθοδηγούμενης από την/τον καθηγητή συζήτησης, τα παιδιά θα ανταλλάξουν απόψεις και σκέψεις.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευάγγελος Αλμπανίδης, *Ιστορία της Άθλησης στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο*, Αθήνα, 2004.
- Walter Burkert, *Αρχαία Ελληνική Θρησκεία, Αρχαϊκή και Κλασσική Εποχή*, Αθήνα, 1993.
- Πάνος Βαλαβάνης, *Άθλα, Αθλητές και Έπαθλα*, Αθήνα, 1996.
- <http://followodyseus.culture.gr/Portals/54/Material/Telika/Amilla/AgonMikrosOdigos.pdf>
- <http://olympics.ime.gr/ancient/>
- <https://www.penn.museum/sites/olympics/olympicathletes.shtml>

ΕΝΟΤΗΤΑ 3

Ο ΧΑΡΑΚΤΗΡΑΣ ΤΩΝ ΑΘΛΗΤΙΚΩΝ ΑΓΩΝΩΝ ΣΤΗΝ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η συγκεκριμένη ενότητα πραγματεύεται πτυχές του χαρακτήρα που είχαν οι αθλητικοί αγώνες στην Εποχή του Χαλκού και στην αρχαιότητα. Η στενή σχέση των αγώνων με τη θρησκεία αλλά και με την πολιτική, και η θέση των αγώνων στο πολιτισμικό πλαίσιο της εποχής αναδεικνύονται μέσα από αρκετές ασκήσεις.

ΣΤΟΧΟΙ

Μέσα από το προτεινόμενο σενάριο οι μαθητές και οι μαθήτριες επιδιώκεται:

- να αντιληφθούν το χαρακτήρα που είχαν οι αθλητικοί αγώνες στην αρχαιότητα, αντιπαραβάλλοντάς τον με το σημερινό τους χαρακτήρα.
- να προσεγγίσουν το μάθημα της Οδύσσειας μέσα από μια διαφορετική οπτική.
- να αναζητήσουν πληροφορίες σχετικά με τα αγωνίσματα και να ξεφυλλίσουν τα σχολικά βιβλία τους, δίνοντας έμφαση στο εικονογραφικό υλικό και στις πληροφορίες που αυτό μπορεί να μας δώσει.
- να αξιοποιήσουν τις δευτερογενείς κειμενικές πηγές, ώστε να εμπλουτίσουν τις γνώσεις τους σχετικά με το χαρακτήρα των αθλητικών αγώνων κατά το παρελθόν, και να παραγάγουν κείμενα γραπτού λόγου, τα οποία θα μπορέσουν να χρησιμοποιήσουν ως δικό τους, πλέον, υλικό στο μάθημα της Ιστορίας, στη θεματική που αφορά τους γυμναστικούς αγώνες.

ΜΕΘΟΔΟΣ

Το συγκεκριμένο φυλλάδιο μπορεί να αξιοποιηθεί ατομικά από κάθε μαθητή-μαθήτρια. Κάποιες από τις εργασίες μπορούν να λειτουργήσουν ως εργασία για το σπίτι (ασκήσεις 2 και 3).

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΛΗ

Το προτεινόμενο σενάριο μπορεί να συνδεθεί τόσο με το μάθημα της Αρχαίας Ιστορίας Α' Γυμνασίου, όσο και με το μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας από μετάφραση Α' Γυμνασίου.

Συγκεκριμένα:

- στο μάθημα της Αρχαίας Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου, θα μπορούσε να συνδυαστεί με τη θεματική: «Οι Πανελλήνιοι Δεσμοί».
- στο μάθημα της Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας Α΄ Γυμνασίου, θα μπορούσε να συνδυαστεί με το μάθημα της Οδύσσειας. Αν και το συγκεκριμένο απόσπασμα της ραψωδίας θ δεν είναι στην προτεινόμενη διδακτέα ύλη, θα μπορούσε να γίνει μια μικρή παρέκβαση και να αναγνωστεί/αξιοποιηθεί το συγκεκριμένο σημείο συμπληρωματικά προς το μάθημα της Αρχαίας Ιστορίας. Με τον τρόπο αυτό, επιτυγχάνεται και η διαθεματική προσέγγιση, καθώς καταργούνται στην πράξη τα στεγανά των ασύνδετων μεταξύ τους γνωστικών αντικειμένων.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΛΥΣΕΙΣ

1. Ο ποιητής αναφέρει τέσσερα αγωνίσματα στα οποία διαγωνίζονται οι Φαίακες, τα εξής: πυγμαχία, δρόμος, πάλη, άλμα.
2. Ενδεικτικά:

Πυγμαχία: Βιβλίο Οδύσσειας, σελ. 133
Δρόμος: Βιβλίο Οδύσσειας, σελ. 80
Πάλη: Βιβλίο Αρχαίας Ελληνικής Γλώσσας, σελ. 16
Άλμα: Βιβλίο Οδύσσειας, σελ. 81
3. Α: Άλμα. Η φωτογραφία απεικονίζει έναν αλτήρα, δηλαδή ένα βάρος από πέτρα (ή μέταλλο) το οποίο κρατούσε ο αθλητής -ένα στο κάθε χέρι- και το άφηγε να πέσει κάτω πριν προσγειωθεί. Οι αρχαίοι θεωρούσαν ότι οι αλτήρες βοηθούσαν τους άλτες ώστε, μεταξύ άλλων, να αποκτήσουν ισορροπία και να προσγειωθούν σωστά.
Β. Δρόμος.
Γ. Πένταθλο. Ανάθημα: αντικείμενο που αφιερώνεται σε ένδειξη ευγνωμοσύνης. Οι νικητές των αγώνων πολύ συχνά αφιέρωναν αγάλματα κ.ά.
4. Ο χαρακτήρας των αγώνων στην προκειμένη περίπτωση είναι τιμητικός πλαισιώνουν τη φιλοξενία του ξένου, δηλαδή του Οδυσσέα.
5. Ερώτηση 1: Και τα δύο κείμενα είναι επιστημονικές μελέτες και αποτελούν δευτερογενείς πηγές.
Ερώτηση 2: Τα αποσπάσματα από τα δύο κείμενα που παρατίθενται θίγουν το θρησκευτικό και πολιτικό χαρακτήρα των αθλητικών αγώνων στην αρχαιότητα. Αντίθετα, στο απόσπασμα της Οδύσσειας αναδεικνύεται ο τιμητικός ρόλος των αθλητικών αγώνων, ο οποίος ενείχε μεν στοιχεία θρησκευτικότητας, αλλά υπερείχε το στοιχείο της πρόθεσης του διοργανωτή να τιμήσει το συγκεκριμένο τιμώμενο πρόσωπο. Εξάλλου, στην Οδύσσεια βρισκόμαστε σε μια άλλη ιστορική περίοδο.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευάγγελος Αλμπανίδης, Ιστορία της Άθλησης στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο, Αθήνα, 2004.
- Walter Burkert, Αρχαία Ελληνική Θρησκεία, Αρχαϊκή και Κλασσική Εποχή, Αθήνα, 1993.
- Πάνος Βαλαβάνης, Άθλα, Αθλητές και Έπαθλα, Αθήνα, 1996.
- <http://followodysseus.culture.gr/Portals/54/Material/Telika/Amilla/AgonMikrosOdigos.pdf>
- <http://olympics.ime.gr/ancient/>

ΕΝΟΤΗΤΑ 4

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΟ ΧΑΡΤΗ - ΣΤΙΓΜΕΣ ΣΤΗΝ ΙΣΤΟΡΙΑ

ΚΕΙΜΕΝΟ

INTERNET

ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ

Η συγκεκριμένη ενότητα εστιάζει στην απόκτηση ιστορικών γνώσεων μέσα από ένα παιχνίδι ερωτήσεων και στην ικανότητα των μαθητών και των μαθητριών να τοποθετούνται στο χώρο καθώς και να τοποθετούν στο χάρτη της Ελλάδας κάποιες βασικές πόλεις, αξιοποιώντας τις γεωγραφικές τους γνώσεις.

ΣΤΟΧΟΙ

Μέσα από το προτεινόμενο σενάριο, οι μαθητές και οι μαθήτριες επιδιώκεται:

- να καλλιεργήσουν τις γεωγραφικές τους γνώσεις και τη δεξιότητα της τοποθέτησης κεντρικών σημείων του ελλαδικού χώρου στο χάρτη.
- να αποκτήσουν ιστορικές γνώσεις μέσα από την αναζήτηση απαντήσεων σε συγκεκριμένα ερωτήματα που τους τίθενται, προκειμένου να πραγματοποιήσουν μια εικονική διαδρομή στα χνάρια των δρομέων του Σπάρταθλου.
- να αντιληφθούν ότι μέσα από το μάθημα της ιστορίας και της γεωγραφίας αποκτούν βασικές γνώσεις που τους βοηθούν να τοποθετηθούν στο χώρο και στο χρόνο.

ΜΕΘΟΔΟΣ

Το συγκεκριμένο σενάριο μπορεί να αξιοποιηθεί είτε ατομικά, είτε ομαδικά σε ομάδες των 4-5 μαθητών-μαθητριών. Καθώς οι περισσότερες ασκήσεις προϋποθέτουν αναζήτηση πληροφοριών, θα ήταν καλό το μάθημα να διεξαχθεί στην αίθουσα υπολογιστών, όπου αυτή υπάρχει. Σε αντίθετη περίπτωση, οι μαθητές και οι μαθήτριες κάνουν προεργασία μέσα στην τάξη και στη συνέχεια μοιράζουν μεταξύ τους, ανά ομάδα, ως δουλειά για το σπίτι, τις ερωτήσεις που απαιτούν αναζήτηση στο διαδίκτυο ή στη βιβλιοθήκη. Στη συνέχεια, το φύλλο εργασίας ελέγχεται με τη μορφή ερωταπαντήσεων/παρουσιάσεων μέσα στην τάξη.

ΔΙΑΡΚΕΙΑ: 2 διδακτικές ώρες

ΣΥΝΔΕΣΗ ΜΕ ΤΗ ΣΧΟΛΙΚΗ ΥΛΗ

Το προτεινόμενο σενάριο μπορεί να συνδεθεί με το μάθημα της Αρχαίας Ιστορίας Α΄ Γυμνασίου. Συγκεκριμένα, θα μπορούσε να συνδυαστεί με τις εξής θεματικές: *Πέρσες και Έλληνες: Δύο κόσμοι συγκρούονται* (μάχη του Μαραθώνα), *Οι Πανελλήνιοι Δεσμοί*.

ΑΞΙΟΛΟΓΗΣΗ - ΛΥΣΕΙΣ

A.

1. Να σημειωθούν πάνω στο χάρτη η Ολυμπία, η Νεμέα, ο Ισθμός και οι Δελφοί.

2. Η απάντηση στη δεύτερη ερώτηση διευκολύνεται από την παρακολούθηση του ντοκιμαντέρ, χωρίς ωστόσο αυτό να είναι απαραίτητο. Όπως επισημαίνεται και στο φύλλο εργασίας του μαθητή, ιδιαίτερα υποβοηθητικός για την απάντηση στην ερώτηση αυτής είναι ο εξής ιστότοπος, όπου περιγράφεται αναλυτικά η διαδρομή:

<https://www.spartathlon.gr/images/stories/road-book.pdf>

Ενδεικτικά, κάποια βασικά σημεία της διαδρομής που θα μπορούσαν να σημειώσουν στο χάρτη οι μαθητές και οι μαθήτριες είναι τα εξής: Καλλιμάρμαρο (αφετηρία), Ελευσίνα, Μέγαρο, Ισθμός Κορίνθου, Αρχαία Κόρινθος, Αρχαία Νεμέα, Βάση Παρθενίου Όρους, Αλέα-Τεγέα, Γέφυρα Ευρώτα, Σπάρτη.

B.

1. Λάθος.

Διόρθωση: Το Παναθηναϊκό Στάδιο χτίστηκε το 330/329 π.Χ.. Εκεί τελούνταν τα Παναθήναια. Στα μέσα του 2^{ου} αιώνα μ.Χ. το στάδιο απέκτησε μαρμάρινες κερκίδες. Στη σύγχρονη εποχή το στάδιο αποκαλύφθηκε από τις ανασκαφές του Ernst Ziller, μεταξύ των ετών 1869-1870, ανασυλώθηκε με μάρμαρο 20 χρόνια μετά και φιλοξένησε τους πρώτους Ολυμπιακούς Αγώνες της Αθήνας το 1896.

2. Σωστό.

Το παραπάνω παράθεμα εστιάζει στον πολιτικό χαρακτήρα των Ολυμπιακών Αγώνων· τη νομιμοποίηση, τη δημοφιλία και το κύρος που αντλούσε κάποιος όταν αναδεικνυόταν νικητής στους Ολυμπιακούς Αγώνες.

3. Λάθος.

Διόρθωση: Τα Ίσθμια ήταν οι τρίτοι σε σπουδαιότητα πανελλήνιοι αγώνες που διοργανώνονταν από την Κόρινθο προς τιμήν του Ποσειδώνα. Στην αρχαιότητα, η Κόρινθος ήταν μια πολύ σημαντική και πλούσια πόλη-κράτος, με κοσμοπολίτικο χαρακτήρα και σημαντικό πολιτικό ρόλο.

4. **Απ.:** Μέσα από το συγκεκριμένο εύρημα, οι αρχαιολόγοι μπόρεσαν να διαπιστώσουν ότι, προφανώς, οι θεατές κάθονταν συγκεντρωμένοι ανά πόλη. Είναι ένα απλό αλλά χαρακτηριστικό παράδειγμα του πώς η επιστήμη της αρχαιολογίας συντελεί στην ανασύσταση του παρελθόντος και την ιστορική μας γνώση.

5. **Απ.:** Σύμφωνα με τη μυθολογία, ο θεός με τις κραυγές του έσπειρε τον πανικό στις τάξεις του εχθρού και σκόρπισε έτσι τις στρατιές των Περσών.

6. Φωτογραφία: Στλεγγίδα. Μεταλλικό όργανο που χρησίμευε στους αρχαίους αθλητές για να αφαιρούν από το σώμα τους τις σκόνες, το χώμα και τον ιδρώτα μετά τα αθλήματα. Η διαδικασία αυτή καθαρισμού του σώματος ονομαζόταν αποστλεγγισμός.

7. **Απ.:** Αυτό συνέβαινε για να αποκτήσουν οι γυναίκες γερά σώματα και άρα γερά παιδιά. Επιπλέον, αθλούνταν ώστε αν χρειαζόταν να πολεμήσουν για να υπερασπιστούν τον εαυτό τους, τα παιδιά τους ή την πατρίδα τους, να είναι έτοιμες.

ΕΝΔΕΙΚΤΙΚΗ ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Ευάγγελος Αλμπανίδης, *Ιστορία της Άθλησης στον Αρχαίο Ελληνικό Κόσμο*, Αθήνα, 2004.
- Πάνος Βαλαβάνης, *Άθλα, Αθλητές και Έπαθλα*, Αθήνα, 1996.
- Ι.Θ. Κακριδής (επιμ.), *Ελληνική Μυθολογία: Οι Θεοί*, τόμος 2, Αθήνα, 1986.
- Ι.Θ. Κακριδής (επιμ.), *Ελληνική Μυθολογία: Οι Ήρωες*, τόμος 3, Αθήνα, 1986.
- *Η Μάχη του Μαραθώνα: Ιστορία και Θρύλος*, Ίδρυμα της Βουλής των Ελλήνων, Αθήνα, 2010.
- <http://followodyseus.culture.gr/Portals/54/Material/Telika/Amilla/AgonMikrosOdigos.pdf>
- <http://olympics.ime.gr/ancient/>

ΣΥΝΤΕΛΕΣΤΕΣ

- Το εκπαιδευτικό πρόγραμμα **36 ώρες για τη Σπάρτη** δημιουργήθηκε από την ANEMON PRODUCTIONS με αποκλειστική δωρεά από το ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
Σχεδιασμός σχεδίων μαθημάτων Ιστορίας, Νέων Ελληνικών και Αρχαίων Ελληνικών ΚΩΝΣΤΑΝΤΙΝΑ ΑΝΔΡΙΑΝΟΠΟΥΛΟΥ (Δρ Ιστορίας) | Σχεδιασμός σχεδίων μαθημάτων Φυσικής Αγωγής ΑΝΤΩΝΗΣ ΧΡΙΣΤΟΔΟΥΛΟΣ (Δρ Φυσικής Αγωγής) | Επιμέλεια ενότητας Διατροφής ΑΝΤΩΝΙΑ ΜΑΤΑΛΑ (Καθηγήτρια Ανθρωπολογίας της Διατροφής)
Υπεύθυνη προγράμματος ΔΑΝΑΗ ΑΝΕΖΑΚΗ | Οργάνωση Παραγωγής ΗΛΕΚΤΡΑ ΠΕΠΠΑ | Παραγωγοί ΡΕΑ ΑΠΟΣΤΟΛΙΔΗ & ΓΙΟΥΡΙ ΑΒΕΡΩΦ
Σε συνεργασία με το Ινστιτούτο Προληπτικής, Περιβαλλοντικής και Εργασιακής Ιατρικής Prolepsis (για τα θέματα διατροφής) & το Χαροκόπειο Πανεπιστήμιο
- Η ταινία **36 ώρες για τη Σπάρτη** βασίζεται στο ντοκιμαντέρ μεγάλου μήκους **Ultra: The Real Marathon** | Σκηνοθεσία BALAZS SIMONYI | Παραγωγή BALAZS SIMONYI & LASZLO JOZSA | Παραγωγή HBO EASTERN EUROPE & SPEAKEASY | Συμπαράγωγή ANEMON PRODUCTIONS

ΤΟ 36 ΩΡΕΣ ΓΙΑ ΤΗ ΣΠΑΡΤΗ ΠΡΑΓΜΑΤΟΠΟΙΗΘΗΚΕ
ΣΤΟ ΠΛΑΙΣΙΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟΥ ΠΡΟΓΡΑΜΜΑΤΟΣ
ΜΕ ΑΠΟΚΛΕΙΣΤΙΚΗ ΔΩΡΕΑ ΑΠΟ ΤΟ

ΙΔΡΥΜΑ ΣΤΑΥΡΟΣ ΝΙΑΡΧΟΣ
STAVROS NIARCHOS FOUNDATION